

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационния труд на **Светлана Иванова Райчева**,
докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Музика“
при Факултета по изкуствата към
Югозападния университет „Неофит Рилски“ -
на тема: „**Изпълнителско изкуство за детски музикален театър**“ –
за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

Рецензент: доц. д-р **Мария Горанова Горанова**, катедра „Музика“,
Факултет по изкуствата, Югозападен университет „Неофит Рилски“

Светлана Иванова е завършила музикална гимназия "Добри Христов" във Варна и НМА "Проф. Панчо Владигеров" в София, със специалност класическо пеене. От 1986 год е артист – солист в Музикалния театър „Стефан Македонски“. В репертоара си има над 50 роли в класически оперети и мюзикъли, като някои от тях е изпълнявала на немски език в различни постановки в Германия, Швейцария, Австрия, Дания, Холандия, Франция, Япония и др. Пяла е под ръководството на диригенти като Зубин Мета, Евгений Светланов, Мишел Пласон, Руслан Райчев, Борис Хинчев и др. Има записи в БНР и БНТ. Носител е на „Златна лира“ за високи художествено-творчески постижения в развитието и популяризирането на оперетния жанр. Тя е и един от ръководителите на детски музикален театър - „СветЮлка“ към читалище „Д-р Петър Берон - 1926“, гр. София. С този състав има реализирани редица постановки в които вокалната подготовка, актьорското майсторство, правилната сценичната реч и дикция на децата са нейно дело.

През последните години сме свидетели на много солови прояви на талантиливи в музикално отношение деца, участващи в различни телевизионни формати. Повечето от тях изпълняват песни, чието съдържание е далеч от детската им възраст. Същото се отнася за сценичното им облекло и поведение. Водещите на тези телевизионни предавания, както и масовата аудитория, се възхищават на гласовите им умения и ги поощряват към все повече изяви, с което нанасят трайни

поражения не само върху гласовите възможности, но и върху психиката на тези преждевременно пораснали деца. По примера на инерцията, като начин за придобиване на популярност още от ранна детска възраст и признание за музикалните им дадености, такива прояви се множат. Един от пътищата за компетентно опазване, съхраняване и доразвиване таланта на тези деца, като отговорно и с нужното внимание се подходи към желанието им за сценична реализация, е привличането им в музикални формации, ръководени от професионалисти. Такава формация-школа е детският музикален театър - „СветЮлка“, в която едновременното вокално и актьорско обучение на децата се води от Светлана Иванова. В този състав музикалното и естетическо възпитание се осъществява не само благодарение на комплексните умения и знания на ръководителката им, но е и по-убедително, защото е подкрепено с личния пример който тя им дава като утвърдила се солистка в Музикалния театър.

Резултат на тази дейност с подрастващите, поставен на научно практическа основа е настоящата разработка, в която авторката анализира възможностите и основните направления при обучението на деца - изпълнители в музикално-театрални постановки. Липсата на подобни теоретични трудове, прави **темата на доктората й особено актуална и навременна.**

Като утвърден изпълнител и вокален педагог, Светлана Иванова логично е стигнала до извода за необходимостта от практически доказани и научно обосновани методи за целенасочено изграждане на специфичните вокални и сценични умения на децата, *„зложени в творческия комплекс на музикално-сценичния спектакъл”*(стр.4). В този аспект логично и **правилно са формулирани целта и задачите на доктората. Коректно са посочени обекта, предмета и методите на изследване.**

Предложеният дисертационен труд съдържа 138 страници обособени в 3 глави. В библиографията са посочени 174 източника на кирилица и 10 на латиница. Последователността в разработката следва хода на поставените задачи. В краткия и сбит преглед който прави на генезиса на музикалния театър в България, докторантката акцентира вниманието ни върху развоя на детската оперета и драматичномузикални произведения за деца – сценични и радиопредавания, като част от общото музикално образователно и възпитателно дело у нас. В края на първа глава авторката стига до извода, че в днешно време *„българската детска оперетка и мюзикъл стават важна част от развитието на българската култура”* като *„авторите влагат вече в творчеството си (...) амбиция, свързана с налагането на собствени музикални концепции и обособяването на оригинален авторски почерк.”* (стр.21)

Преди да пристъпи към същинската част от дисертационния си труд, Светлана Иванова изяснява някои специфики относно физиологията на дишането и гласообразуването, както и основни педагогически постулати свързани с тях, които макар и теоретично известни, са често пренебрегвани в практическата дейност. За необходимостта от тяхното детайлно познание и прилагане тя е стигнала и по емпиричен път.

Особено ценна е третата глава на доктората, в която авторката излага цялостната си концепция за обучение на децата и изграждането у тях на необходимите умения и познания. Разработена в шест подглави, в нея се засягат детайлно основните проблеми и тяхното разрешаване при реализирането на децата като изпълнители в музикално-театрални постановки. Особено внимание обръща и на често срещания напоследък диалектен говор, като дава редица конкретни примери срещани в практическата й дейност. Изяснявайки в детайли техниката при класическото пеене, прави необходимата уговорка за специфичните нюанси, необходими при пеенето в оперетата и мюзикъла. Уточнява и

необходимите според нея качества, като гласови данни , музикален слух и желание за занимания с музика, които трябва да притежава всяко едно дете за да има успех в по-нататъшното развитие на музикално-изпълнителските си способности.

Райчева изтъква необходимостта от комплексна работа с други музикални педагози, които да поставят основите на нотната грамотност и успоредно с това да развиват тонововисочинния и метроритмичен слух. Към тази комплексна работа включва и като пожелателно , но не задължително условие, изучаването на музикален инструмент. По този начин, *«в педагогически синхрон»*, Светлана Иванова счита, че се развиват *«до възможната степен индивидуалните качества»* на малките изпълнители.(стр. 71)

В цялостната артистична подготовка не е пренебрегнато и интелектуалното развитие на децата, като процес, който се изгражда постепенно и много деликатно. По-нататък много подробно докторантката разглежда най-често наблюдаваните затруднения произтичащи от: различната базова музикалност на децата; ниво на придобитото умение за правилно певческо дишане; големината на певческия диапазон; проблеми при артикулацията; различни артистични възможности, физическа издръжливост и психологическа устойчивост. Не са останали извън проблематиката и рисковете при боравене със сценични атрибути и реакциите при непредвидими ситуации, създадени на сцената или в залата. На базата на своята практическа работа с децата и опита, добит при реализацията на различни детски спектакли, авторката описва всеки един проблем и дава пример с конкретен случай и възможните методи за отстраняването му. Последните три сегмента от комплексното обучение на малките артисти са също много важни за този сценичен жанр, а именно развитието на тяхната двигателна активност, пластичност и възможности при овладяване на основни танцови движения. Обърнато е и специално

внимание върху придобиването на умение за работа в екип, както и работа с нестандартни изпълнителски техники и помощни средства.

След подробното запознаване с разработения от Светлана Иванова докторат считам, че достойнствата му са в неговите **научноприложни приноси**, а именно:

1. Подробно разработени и практически изпробвани методи за развитие на необходимите качества и умения при децата – изпълнители в музикално-театрални постановки. Тяхното изложение не е плод на компилация от теоретични разработки, а произтича изключително от опита, като на моменти дисертантката посочва опорите на които е градила тезите си.

2. Насоките за работа, ясно и подробно изяснени в доктората, могат да се ползват от вокалните педагози, не само за описаното специализирано музикално-артистично обучение на децата, но и за вокалното обучение на подрастващите, които имат желание да се занимават с развитие на гласовите си възможности.

3. Най-голямото доказателство за ефективността на описаните методи за комплексното музикално обучение и развитие на децата – изпълнители са многото реализирани успешни постановки на детския музикален театър „СветЮлка”, както и полученото отличие – Грамота за художествени постижения с който театъра е отличен през 2015 г. от Министерство на културата и от община „Триадица”.

Необходимо е да подчертая, че **дисертационния труд, както и изнесените в него приноси, безсъмнено са лично дело на дисертантката.**

Основни части от дисертационния труд са публикувани.

Авторефератът, като структура и съдържание отговаря напълно на представената разработката. Посочените в него научноприложни **приноси**

са убедително изложени и **имат значимост** за комплексното музикално обучение и развитие на децата –изпълнители за музикален театър.

Целия текст на доктората се чете леко. С многото конкретни примери и напътствия, той увлича, особено ако четящият е професионално ангажиран с проблема. Навсякъде ясно личи личният изпълнителски, музикантски и преподавателски опит на авторката. Убедена съм, че информацията, идеите и методите на работа които дава Светлана Иванова ще бъдат ползвани в бъдеще от много музикални педагози, наели се с не леката дейност която изисква реализиранета на детски музикални представления.

Длъжна съм да отбележа, че в някои части разработката има нужда от редакторска намеса по отношение на изказа. На места съществуват излишни повторения и би могло да се пожелае по- стройно изложение в изключително интересната трета глава от разработката. Правя тези забележки, защото препоръчвам трудът да бъде публикуван за да стане достояние на многото музикални педагози, интересуващи се от конкретната проблематика.

Имам въпроси към авторката относно установяването на базовите уменията на децата. По какви критерии се приемат желаещите да играят в Детския музикален театър „СветЮлка”?

В спектакъла „Пепеляшка” имаше участие на деца в предучилишна възраст, които играеха с голямо желание и пееха всеотдайно в края на представлението. И те ли са покрили изискванията за точно интониране?

След всичко изложено от мен до тук, убедено **предлагам на уважаемите членове на Научното жури въз основа на дисертационния труд „Изпълнителско изкуство за детски музикален театър”, да присъди на докторантката Светлана Иванова Райчева, образователната и научна степен „доктор”.**

06.04.2017 год.
София

Рецензент:
/доц.д-р Мария Горанова/